

Fridaskolorna AB
Hagaparken Box 225
462 23 Vänersborg

Fridaskolan Uddevalla
Regementsvägen 3
451 31 Uddevalla

Kvalitetsgranskning i Fridaskolorna AB och Fridaskolan Uddevalla

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning vid Fridaskolorna AB och en av huvudmannens skolor, Fridaskolan Uddevalla. Granskningen har gällt skolsituationen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Granskningen har visat på styrkor i verksamheten men också brister och angelägna förbättringsområden. Nedan anges Skolinspektionens krav på åtgärder och rekommendationer för en höjning av verksamhetens kvalitet.

Krav på åtgärder

- Skolan måste se till att det vid utvecklingssamtal upprättas individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen i alla ämnen som respektive elev får undervisning i. (1 a kap. 8 § förordningen om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet jämfört med 7 kap. 2 § grundskoleförordningen).

Rekommendationer

- Skolan bör se till att utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi görs vid behov och inte tenderar att fördröjas.
- Skolan bör ytterligare utveckla arbetet med särskilt stöd så att sådant stöd i första hand ges inom den ordinarie klassens ram.
- Skolan bör utveckla arbetet med åtgärdsprogram.
- Skolan bör på skolövergripande nivå utveckla arbetet med att följa upp och analysera måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Huvudmannen ska senast den 3 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som har vidtagits inom ovanstående områden. Mer information om detta ges under rubriken Uppföljning.

Skolinspektionens granskning av skolsituationen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi i Fridaskolorna AB och Fridaskolan Uddevalla

Bakgrund

Skolinspektionen genomför under perioden maj - december 2010 en kvalitetsgranskning av skolsituationen i grundskolan för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Granskningen av Fridaskolorna AB och Fridaskolan Uddevalla ingår i detta projekt.

De metoder och underlag som ligger till grund för detta beslut är dokumentanalyser, intervjuer samt verksamhetsbesök. Den 14 - 16 september 2010 besöktes Fridaskolan Uddevalla. Intervjuer genomfördes med skolledarna, lärare, elever och vårdnadshavare. Lektionsbesök gjordes i olika årskurser och ämnen. Den 16 september 2010 intervjuades ordförande för Fridaskolorna AB, VD, utvecklingsledare och strategiskt ansvarig för elevhälsan inom Fridaskolorna AB.

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om elever med dyslexi (även benämnt läs- och skrivsvårigheter/dyslexi) får en likvärdig utbildning och möjligheter att nå nationella mål. Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi är en form av dold funktionsnedsättning som är relativt vanligt förekommande. Enligt forskning kan det vara associerat med fonologiska svårigheter vilket bl.a. kan innebära problem med att hantera språkljud och att sammankoppla språkljud med bokstavstecken. Detta kan medföra problem med ordigenkänning.¹ De sekundära konsekvenserna av detta kan bli många eftersom det skrivna ordet är en viktig nyckel för kunskapsinhämtningen i så gott som alla ämnen. Vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi lär sig eleverna sannolikt att läsa på samma sätt som andra elever, men det krävs mer tid och en väl fungerande anpassning av undervisningen. Forskning pekar på att det är viktigt att dessa elever inte bara ges rika möjligheter att läsa, skriva och samtala, de kan också behöva ha tillgång till olika slag av alternativa verktyg.² Det är även betydelsefullt att de undervisas av lärare som har kompetens att möta elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Det finns forskning som belyser faktorer som är betydelsefulla vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi men det är oklart vilket genomslag denna kunskap har fått i skolornas arbete.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>). Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i en sammanfattande kvalitetsgranskningsrapport våren 2011.

¹ Vetenskapsrådet (2007). *Dyslexi – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 2007:2 och Myrberg, M. (red) (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*.

² Alternativa verktyg, ibland benämnt kompensatoriska hjälpmedel, kan vara olika former av skriv- och läshjälpmedel som elektroniska böcker, inlästa läromedel, talsyntes och skanner för att få sidor ur läroböcker upplästa, datorprogram för stavningskontroll m.m.

Beskrivning av skolan

Fridaskolan Uddevalla ingår i koncernen Fridaskolorna AB och är en fristående grundskola med cirka 450 elever i förskoleklass och årskurs 1-9. Skolans ledning består av en rektor och en biträdande rektor. Rektor ansvarar för förskoleklass och årskurserna 1-9. Skolledarna bedömer att cirka två procent av eleverna är i specifika läs- och skrivsvårigheter.

Bedömningsområden

Kvalitetsgranskningen inriktas mot sex bedömningsområden som grundas på författningar³ och forskning.⁴ Det är områden som bedöms vara av betydelse för att elever som är i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ska få en likvärdig utbildning och möjligheter att nå nationella mål.

- 1. Att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.** Här bedöms arbetet med att uppmärksamma elevers läs- och skrivutveckling, kartlägga läs- och skrivsvårigheter samt utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.
- 2. Den undervisande personalens utbildning och kompetens.** Här bedöms om den undervisande personalen har pedagogisk högskoleutbildning och om de har tillgång till kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.
- 3. Anpassning av undervisningen.** Här bedöms om undervisningen anpassas utifrån elevernas förutsättningar och behov. I det ingår även tillgång till alternativa verktyg.
- 4. Särskilt stöd.** Här bedöms arbetet med att ge särskilt stöd.
- 5. Uppföljning, analys och utveckling av verksamheten.** Här bedöms hur kunskapsresultat följs upp och om uppföljning och analys ligger till för grund för beslut om åtgärder som syftar till att utveckla verksamheten och nå en högre måluppfyllelse för eleverna.
- 6. Samverkan.** Här bedöms om det bedrivs en samverkan som syftar till att främja elevernas utveckling och lärande.

³ 1985 års skollag, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) samt grundskoleförordningen.

⁴ Vetenskapsrådet (2007). *Dyslexi – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 2007:2 och Myrberg, M. (red.) (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*.

Motivering till beslutet

1. Att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

Utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och, med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper, främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds.⁵

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *skolan uppmärksammar elevers läs- och skrivutveckling och kartlägger läs- och skrivsvårigheter*
- *utredning görs om det finns anledning att anta att det föreligger läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och att såväl organisations-, grupp- som individnivå då beaktas*
- *extern expertis anlitas om det behövs kompletterande kompetens vid utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det i Fridaskolan Uddevalla bedrivs ett arbete med att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Vid utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi anlitas expertis vid behov. Vidare bedömer Skolinspektionen att det i detta arbete beaktas faktorer på såväl organisations-, grupp- som individnivå, dvs. såväl skolans organisation och samlade lärarkompetens, undervisningens innehåll, metoder och lärandemiljö som elevens styrkor och svårigheter.

Skolinspektionen bedömer att Fridaskolan Uddevalla bör se till att utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi inte tenderar att ske först i senare årskurser eller fördröjas med hänvisning till att elevens läs- och skrivutveckling ska avvaktas. En sådan utredning, som bör göras utifrån elevens specifika behov, kan ge en fördjupad bild av vilka svårigheter som föreligger och vilka insatser som behöver vidtas för att eleven ska få en så gynnsam läs- och skrivutveckling som möjligt.

Skolinspektionens iakttagelser

Fridaskolorna AB har en gemensam plan gällande arbetet med att uppmärksamma och kartlägga elevers läs- och skrivutveckling och att utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Denna plan gäller också för Fridaskolan Uddevalla. Ett uttalat mål i planen är att ingen elev ska lämna skolan utan att tidigt ha blivit uppmärksammas och vid behov fått kvalificerad hjälp att lära sig läsa och skriva.

Vid intervjuer med personal i Fridaskolan Uddevalla framkommer att det vid överlämningar mellan förskola och förskoleklass ställs frågor kring bland annat barnets språk-

⁵ 1 kap. 2 § och 12 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen.

utveckling. Skolan arbetar med olika läs- och skrivprojekt och språkövningar för att förebygga och också uppmärksamma läs- och skrivsvårigheter. I skolan används bland annat LUS⁶ och dialog förs med föräldrarna om barnets läs- och skrivutveckling. Såväl mentorer som arbetslag är involverade i detta arbete. Vid behov kontaktas skolans specialpedagog som gör observationer i klassrummet och olika kartläggningar av läs- och skrivutvecklingen med hjälp av t.ex. ITPA⁷, LOGOS⁸ och DLS⁹. Vid behov handleds undervisande lärare av specialpedagogen som också är behjälplig med att ta fram lämpligt material till eleven. I den gemensamma handlingsplanen för Fridaskolorna AB finns det en tydlig beskrivning av hur kartläggningar ska ske och att förhållanden på organisations-, grupp- och individnivå vid behov ska beaktas. Specialpedagogen, som gör dessa kartläggningar, bekräftar att det görs på alla tre nivåerna och att insatser också sker på dessa nivåer. Om det finns behov av ytterligare utredning fortsätter arbetet med att granska undervisningens organisation, den aktuella gruppens relationer och den undervisande lärarens kunskaper om elevens behov och förutsättningar.

Mentor och specialpedagog ansvarar för att det vid behov utarbetas åtgärdsprogram. Vidare kan ärendet tas upp i elevvårdsträffar och på elevvårdskonferenser. En uppföljning av åtgärdsprogrammet görs efter åtta veckor och effekterna utvärderas. Vid behov revideras åtgärderna. En ytterligare uppföljning görs efter sexton veckor. Om behov kvarstår utarbetas ett nytt åtgärdsprogram och en fördjupad utredning görs. Skolans arbete med anpassning av undervisningen och särskilt stöd behandlas i avsnitt 3 och 4.

Om det finns behov av en fördjupad utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi utökas kontakten med specialpedagogen och observationer och handledning till lärare intensifieras. Ärendet aktualiseras i elevhälsan. I elevhälsan ingår skolledarna, en specialpedagog, en skolsköterska och vid behov finns det tillgång till psykolog och skolläkare. Skolpsykologen gör en utredning och skolhälsan kartlägger medicinska aspekter. Vikten av att ha ett nära samarbete med föräldrar/vårdnadshavare under hela denna period poängteras av såväl skolledare som specialpedagog.

Skolan tar ibland emot nya elever i årskurs 6. Bland dem kan det förekomma läs- och skrivsvårigheter som inte har blivit utredda. På grund av detta träffar specialpedagogen alltid nya elever i årskurs 6 och genomför en intervju. Det kan också förekomma att föräldrar inte vill att information ska överlämnas från den tidigare skolan. Vid samtal med lärare och föräldrar anges att det förekommer att läs- och skrivsvårigheter/dyslexi uppmärksammas under grundskoletidens senare del, t.ex. årskurs 5 och 7. Det har också förekommit att elever blivit uppmärksammade i de tidigare årskurserna utan att skolan har vidtagit insatser med motiveringen att eleven ska ges möjlighet att "mogna".

⁶ LUS, *Läsutvecklingsschema*. Ett kvalitativt individuellt schema över läsutveckling från förskola till vuxen. (BIBO)

⁷ ITPA, *Illinois Test of Psycholinguistic Abilities*, test av språkliga processer av bland annat auditiv och visuell förmåga, bestående av 13 deltest. Från 5-12 år. Normerat individualprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

⁸ LOGOS, ett datoriserat prov av 15 olika språkliga aspekter. Årskurs 3 - 5 samt årskurs 6 - vuxna. Normerat individualprov. (Logometrica)

⁹ DLS, *Diagnostiska läs- och skrivprov*. Ljudsäkerhet, rättstavning, ordförståelse, läsförståelse och läshastighet. Från årskurs 1 grundskola – årskurs 1 gymnasium. Normerat grupprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

Enligt skolledarna har det funnits en kultur att vänta med utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi men en förändring uppges vara på gång. Skolledare och skolans elevhälsa uppger att det finns en ambition att utveckla arbetet med att tidigt uppmärksamma elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Enligt huvudmannen ligger det numera ett större fokus på de lägre åldrarna än för några år sedan och skolans specialpedagog går numera in i förskolan vid behov. Innevarande år ska en försöksperiod genomföras och resurserna förstärkas på sådant sätt att det kontinuerligt ska finnas specialpedagoger även för förskolan.

2. Den undervisande personalens utbildning och kompetens

Huvudmän för fristående skolor är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Varje huvudman för en fristående skola ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Rektorn har ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.¹⁰ Forskning visar att information och kunskap om funktionsnedsättningar är en viktig del i personalens kompetens och att elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi undervisas av lärare som har kompetens inom detta område.

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- undervisning ges av personal som har pedagogisk högskoleutbildning
- kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ges till lärare

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen ser positivt på att all undervisande personal har pedagogisk högskoleutbildning. Det finns en specialpedagog med specialpedagogisk utbildning och lärare med påbyggnadsutbildning inom läs- och skrivutveckling alternativt läs- och skrivsvårigheter.

Kompetensutvecklingsinsatser ges till lärare inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi på ett tillfredställande sätt.

Skolinspektionens iakttagelser

Enligt skolledarna i Fridaskolan Uddevalla har alla undervisande lärare en pedagogisk högskoleutbildning. Skolan har en specialpedagog som har specialpedagogexamen. Specialpedagogen har inte påbyggnadsutbildning inriktad mot läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Skolledarna uppger att några av de undervisande lärarna har utbildning inom läs- och skrivutveckling alternativt läs- och skrivsvårigheter.

Fridaskolorna AB anordnar i samarbete med forskare inom området läs- och skrivutveckling och läs- och skrivsvårigheter/dyslexi, kompetensutveckling till lärarna. Det sker i form av olika kurser eller föreläsningar. Lärarna erbjuds även litteratur i ämnet.

¹⁰ 2 kap. 3 och 7 §§ 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar.

Det anges att ett utvecklingsområde är kompetenshöjande insatser bland lärarna, och att det på huvudmannanivå diskuteras hur den erfarenhet som finns bland lärare som snart går i pension ska kunna ersättas.

Lärare i Fridaskolan Uddevalla anger att om de efterfrågar kurser och utbildningar i ämnet så är det inte omöjligt att få det. Dessutom finns det en uttalad önskan om ett större utbud av kompetensutveckling om läs- och skrivsvårigheter. Skolledarna anger att det vid tidpunkten för Skolinspektionens besök finns en lärare med lågstadielärarexamen som studerar till speciallärare med inriktning mot läs- och skrivsvårigheter. Enligt skolledarna ska denna lärare användas till att handleda lärare som undervisar elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Inom en snar framtid ska minst fem av de undervisande lärarna gå en påbyggnadsutbildning eller kurs inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Dessa lärare ska också användas som handledare i verksamheten.

3. Anpassning av undervisningen

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till de böcker, skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Rektorn har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att de själva ska kunna söka och utveckla kunskaper.¹¹

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *anpassning av undervisningen görs i alla ämnen*
- *undervisningen utformas så att eleverna ges goda möjligheter att läsa och skriva olika typer av texter och att samtala om dem*
- *eleverna ges möjligheter att redovisa uppgifter och kunskap på alternativa sätt*
- *lärarna samtalar med respektive elev om elevens läs- och skrivutveckling och kunskapsutveckling*
- *eleverna har tillgång till alternativa verktyg¹²*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att anpassning av undervisningen görs i Fridaskolan Uddevalla så att elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ges möjligheter att läsa och skriva olika typer av texter och att redovisa uppgifter och kunskap på alternativa sätt. Skolinspektionen bedömer att arbetssättet bygger på flexibilitet och inkluderande synsätt.

¹¹ 4 kap. 4 § 1985 års skollag, 9 kap 7 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.8 Rektors ansvar.

¹² Alternativa verktyg, ibland benämnt kompensatoriska hjälpmedel, kan vara olika former av skriv- och läshjälpmedel som elektroniska böcker, inlästa läromedel, talsyntes och skanner för att få sidor ur läroböcker upplästa, datorprogram med stavningskontroll m.m.

Skolinspektionen bedömer vidare att elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi har tillgång till alternativa verktyg och att lärarna samtalar med eleverna om deras läs- och skrivutveckling och kunskapsutveckling.

Skolinspektionens iakttagelser

Vid intervjuer och samtal med lärarna framkom att det finns en ambition att anpassa undervisningen för såväl hela klassen som för enskilda elever. Vid granskningen konstaterades att undervisningen och arbetssätten varierades på olika sätt. Anpassningar gjordes för olika elever oavsett om det fanns uttalade svårigheter eller inte. Som exempel kan nämnas ett muntligt läxförhör där eleverna satt enskilt en stund med läraren. Frågorna från läraren varierade och var anpassade utifrån den text som eleverna fått i läxa. Läraren ställde frågor på olika sätt och svaren accepterades utifrån var och ens förutsättningar. Läraren berättar vid samtal efter lektionen att omfattningen av texten i läxan varierade utifrån elevernas olika förmåga att tillägna sig innehållet. Vid intervjuerna beskrev flera av lärarna hur de presenterar en uppgift för hela klassen och hur den kan lösas på olika sätt. Bland alternativen finns även valmöjligheter för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi så att de kan lösa uppgiften på ett bra sätt. Det kan till exempel handla om att skriva för hand, skriva på dator eller illustrera i bild.

Andra sätt att anpassa undervisningen för alla elever är att göra olika grupperingar, enligt såväl personal som skolläda. De framhåller vikten av att dessa grupperingar inte får bli permanenta utan ska variera utifrån elevernas behov. Vid besöket fanns eleverna på andra ställen än schemat angav. Vid samtal med lärarna framkom att de ibland ändrar grupperingar och platser så att alla elever ges större möjlighet att tillägna sig lektionen. Vid ett lektionsbesök hade eleverna i uppgift att ta reda på fakta om ett politiskt parti. Några elever läste direkt på dator, några lyssnade på texten via dator och ytterligare några läste ur en bok. Läraren berättar efter lektionen att det är viktigt att det finns flera valmöjligheter för alla elever och inte enbart alternativ för en elev i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Lärarna har gott stöd av skolans specialpedagog som kan ge förslag till material och litteratur som underlättar anpassning. Vid behov kan lärarna också få handledning för att utveckla metoder och anpassning. Eleverna säger såväl i intervju som vid klassrumsbesök att skolan är bra. Vid redovisningar kan de få färre skrivuppgifter och förhör kan ske muntligt. Alla har egen dator och det finns olika program installerade som är bra hjälpmedel. Eleverna berättar också att lärarna ofta frågar hur de vill ha det och de kan själva ge förslag. Lärarna beskriver också att de vill hjälpa eleverna att skapa strategier för att kompensera sina svårigheter.

Elevernas självkänsla måste stärkas och det är viktigt att bygga på de styrkor som eleverna har, berättar lärarna. Ett exempel på detta är en lektion i historia där dramatisering av en historisk person genomfördes. Läraren beskriver att lektionen anpassats så att alla elever kan delta utifrån sina förutsättningar och att det är viktigt att alla ges möjlighet att visa vad de är bra på. Att vara lyhörd för elevens möjligheter och stärka självkänsla främjar såväl lärandet som elevens utveckling, enligt lärare och skolläda.

Utifrån de intervjuer som genomfördes uppmärksammade Skolinspektionen att lärarna är medvetna om, och tar hänsyn till elevers olikheter och poängterar vikten av att an-

passa uppgifter och variera arbetssätten. Elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi har möjlighet till muntliga redovisningar och kan få information om lektioners innehåll i förväg. Inlästa läromedel, lättare texter vid behov och anpassade läxor är också exempel på hur lärarna anpassar individuellt. Lärarna framhåller också vikten av att samtala med eleverna om deras lärande och vid besöken noterades flera exempel på detta.

I Fridaskolan har alla elever från och med årskurs 6 egna datorer. De elever som behöver det kan få särskilda program i sin dator. Talsyntes används och stavningsprogram som t.ex. "Stava Rätt" och "Gustava". Inlästa läromedel och Daisyspelare finns som eleverna kan använda. För de yngre eleverna finns såväl bärbara som stationära datorer att tillgå. Alla elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi erbjuds att använda dator vid olika tillfällen men det är inte alltid de väljer att göra det. Lärarna påpekar i intervju att det är viktigt att eleverna själva får avgöra i vilken omfattning de vill använda dator. De menar att det ska kännas bekvämt och att ingen ska känna sig annorlunda eller utpekad. Det har också förekommit, enligt såväl lärare som föräldrar, att mängden teknik har blivit ett hinder och inte gagnat elevens utveckling. Anpassning måste ibland göras på annat sätt så behoven ändå tillgodoses, enligt lärarna.

Enligt huvudmannen har varje skola inom Fridaskolorna AB goda möjligheter att köpa in alternativa verktyg. Varje skola bär sin egen ekonomi men kan också ansöka om extra resurser från en central pott. Fridaskolan Uddevalla har för närvarande tilläggsbelopp för att kunna tillgodose alla elevers olika behov. Skolledarna har mandat att fördela resurserna utifrån behoven på skolan. Enligt vad som framkommer i intervjun så finns förståelse bland personalen för hur resurserna fördelas och att det görs förändringar utifrån den behovsanalys som specialpedagogen gör varje termin.

4. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska enligt skollagen ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Sådant stöd ska i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärder ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas.¹³

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- särskilt stöd ges i alla ämnen
- särskilt stöd i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör
- särskilt stöd kan omfatta insatser på såväl organisations-, grupp- som individnivå

¹³ 4 kap. 1 § 1985 års skollag, 5 kap. 1 och 5 §§ grundskoleförordningen, 1 a kap. 5 a § förordningen om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet.

- åtgärdsprogram utarbetas, följs upp, utvärderas samt revideras om vidtagna insatser visar sig vara verkningslösa

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att elever i Fridaskolan Uddevalla får särskilt stöd i alla ämnen där så behövs och att detta stöd kan omfatta insatser på såväl organisations-, grupp- som individnivå.

Skolinspektionen bedömer dock att skolan behöver utveckla arbetet ytterligare med särskilt stöd så att det i första hand ges inom den ordinarie klassens ram. Skolan behöver också utveckla arbetet med åtgärdsprogram så att det tydligare framgår vilka insatser som ska genomföras. Vidare ska det framgå vilka elevens behov är och om elever och föräldrar har varit delaktiga vid utarbetandet av åtgärdsprogram.

Skolinspektionens iakttagelser

Det framkommer vid intervjuer med lärarna att särskilt stöd ges i de ämnen som eleven behöver det. Det särskilda stödet ges på flera olika sätt och innebär insatser på såväl organisations-, grupp och individnivå. Det kan ske i klassrummet tillsammans med övriga elever, i mindre grupper och enskilt tillsammans med resurslärare eller specialpedagog. Vid granskningen noterar Skolinspektionen att det finns en stor flexibilitet i arbetet med särskilt stöd vad gäller olika arbetssätt, anpassningar m.m. Förändringar av grupper och arbetssätt sker ofta och utgångspunkten är elevernas olika förutsättningar att tillgodogöra sig innehållet i lektionerna. Det noteras under granskningen att elever gick ifrån lektioner och satt enskilt med resurslärare eller specialpedagog. Innehållet var då ofta detsamma som de övriga elevernas men det förekom också andra uppgifter utifrån vad läraren bedömde vara viktigt för eleven att arbeta med. Skolledare och lärare poängterar att sådana lösningar är tillfälliga och att de inte får permanentas utan får pågå i högst åtta veckor. Utifrån en elevs specifika behov kan sådant stöd även ges under en längre period. Det anges även att det t.ex. kan finnas behov av kortare intensivperioder och att "lagt schema ligger ej". Enligt huvudmannen är intentionen att elever mår bäst i sin egen grupp men att det måste finnas andra lösningar vid behov.

Det framkommer vid intervju med elever att inte alla vill gå ifrån klasskamraterna för att få enskild undervisning även om det är för en kortare period. Flera av dem är nöjda med detta men det förekommer också att de känner att de inte alltid blir lyssnade på eller har något val utan måste lämna klassrummet.

Vid Skolinspektionens granskning av åtgärdsprogram för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi framgår det inte alltid tydligt att särskilt stöd kan avse insatser på olika nivåer. Det framgår inte heller tydligt vad elevens behov är och inte heller om elev och föräldrar har varit delaktiga i utarbetandet av programmet. Det anges inte alltid när uppföljning och utvärdering av insatserna ska ske.

Det framkommer vid intervju med föräldrar att de känner sig mycket delaktiga i utarbetandet av åtgärdsprogram. Av de uppföljningsprotokoll som Skolinspektionen har

tagit del av kan det konstateras att skolan följer upp, utvärderar och reviderar åtgärdsprogrammen.

I Fridaskolorna AB pågår ett arbete med att se över åtgärdsprogrammets utformning och en ny blankett har nyligen tagits fram som vid tidpunkten för Skolinspektionens granskning ännu inte tagits i bruk. Blanketten anges vara utformad på ett sådant sätt att innehållet som skrivs i åtgärdsprogrammet överensstämmer med de krav författningarna ställer.

5. Uppföljning, analys och utveckling av verksamheten

Huvudmannen för en fristående skola har ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och de bestämmelser som kan finnas i annan lag eller förordning. Rektorn har ett övergripande ansvar för att verksamheten inriktas mot nationella mål och ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ska minst en gång varje termin ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning i och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.¹⁴

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *lärarna bedriver ett kontinuerligt arbete med att följa upp och bedöma elevernas kunskapsutveckling i förhållande till nationella mål*
- *det på skolövergripande nivå görs uppföljning och analys med avseende på måluppfyllelse för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi*
- *åtgärder vidtas för att utveckla verksamheten i syfte att nå en högre måluppfyllelse för dessa elever*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna kontinuerligt följer upp elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen i förhållande till de nationella målen. I samband med utvecklingssamtal upprättas en individuell utvecklingsplan med utgångspunkt från skriftliga omdömen. Skolan måste se till att skriftliga omdömen ges i alla ämnen som en elev får undervisning i. Ett åtgärdsprogram kan inte ersätta skriftliga omdömen.

Vidare bedömer Skolinspektionen att arbetet på skolövergripande nivå med att följa upp och analysera måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi behöver utvecklas.

¹⁴ 1 kap. 4 och 12 §§ 1985 års skollag, 2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar, 7 kap. 2 § grundskoleförordningen, 1a kap. 4 § förordningen om fristående skolor och viss verksamhet inom skolområdet, 1 a kap. 8 § förordningen om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet.

Skolinspektionens iakttagelser

I samtal och intervjuer med lärare på Fridaskolan Uddevalla anges att alla elevers kunskapsutveckling kontinuerligt följs upp i förhållande till nationella mål. Utvecklingssamtal hålls minst en gång per termin tillsammans med elev och föräldrar/vårdnadshavare. Samtidigt upprättas en individuell utvecklingsplan med utgångspunkt från skriftliga omdömen.

Vid Skolinspektionens granskning av ett urval individuella utvecklingsplaner för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi konstateras att skriftliga omdömen inte alltid ges i alla ämnen som en elev får undervisning i. Det förekommer att det istället för ett skriftligt omdöme i något ämne hänvisas till elevens åtgärdsprogram. Det framgår inte alltid vilka insatser skolan ska vidta för att ge eleven möjlighet att nå nationella mål. Vid Skolinspektionens klassrumsobservationer och enligt samtal med lärare framkommer dock att diskussioner förs om hur arbetet ska läggas upp för att eleverna ska nå målen.

Elever berättar att de deltar aktivt på utvecklingssamtalen och att de själva är med och bestämmer vilka mål som ska prioriteras. Enligt föräldrarna ska eleven själv hålla i utvecklingssamtalet. Några föräldrar berättar att deras barn upplevt det som mycket jobbigt medan andra upplevt det positivt. De föräldrar och lärare som Skolinspektionen har talat med framhåller det goda samarbetet och att föräldrarna får kontinuerlig information om elevens utveckling och hur skolan ska arbeta vidare.

Skolledarna följer elevernas utveckling genom träffar med elevhälsoteamet men är osäkra på hur måluppfyllelsen ser ut för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Lärarna berättar i intervju och samtal att skolledarna ofta frågar hur det går för dessa elever. Det finns dock ingen utvärdering och analys på skolövergripande nivå vad gäller måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Enligt skolledarna ska nya utvärderingsdokument implementeras hösten 2010. Enligt huvudman sker uppföljning av elever i behov av särskilt stöd men arbetet med att följa upp dessa insatser och resultat behöver göras på ett tydligare sätt.

6. Samverkan

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande samt samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. Vidare ska alla som arbetar i skolan verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärandemiljö. Rektorn har ett särskilt ansvar för att se till att kontakt upprättas mellan skola och hem om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan.¹⁵

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *det finns en samverkan mellan personal, mellan personal och elever och deras föräldrar samt med externa aktörer med specialkompetens i frågor som rör läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Denna samverkan syftar till att främja elevernas utveckling och lärande.*

¹⁵ Lpo 94, 2.2 Kunskaper, 2.4 Skola och hem, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektors ansvar.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns god samverkan mellan lärarna och eleverna och dess föräldrar, mellan de undervisande lärarna och mellan lärare och elevhälsans personal. Dessutom finns samverkan med externa aktörer med specialkompetens inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Skolinspektionens iakttagelser

I Fridaskolan Uddevalla anger lärarna att det ständigt förs diskussioner i arbetslagen om arbetssätt och grupperingar för att skapa bästa möjliga förutsättningar utifrån varje elevs behov. Personal från skolans elevhälsa anger att de handleder lärarna vid efterfrågan och att lärarna diskuterar metodfrågor med varandra.

De intervjuade lärarna uppger att det är vanligt att lärare byter arbetslag och följer elever vid övergångar från tidigare årskurser till de senare. Om detta inte är möjligt sker ett överlämnande till mottagande arbetslag med information om arbetssätt och metoder som har fungerat för eleven. Skolledarna på skolan är involverade i arbetet och är med vid diskussioner i arbetslagen varannan vecka. Vid samtal med skolledarna framkommer att de följer hur arbetet fortskrider för eleverna, detta behandlas i avsnitt 5.

Eleverna berättar i intervjuer att lärarna efterfrågar hur de vill lösa olika uppgifter och vad som kan vara bra hjälp i skolarbetet. Lärarnas förhållningssätt till eleverna är respektfullt vilket observerades i flera sammanhang under besöket. Exempel på detta beskrivs i avsnitt 3.

Merparten av föräldrarna uppger att det finns en god samverkan mellan dem och skolans personal. De upplever sig lyssnade på även om det ibland, enligt föräldrarna, har behövts föras diskussioner vid flera tillfällen för att komma överens om en elevs behov av insatser. Föräldrarna är numera i stort sett nöjda med samverkan med skolan. Lärarna berättar att de har mycket tät kontakt med föräldrarna och då ofta på föräldrarnas initiativ.

Fridaskolorna AB samarbetar med flera forskare inom området läs- och skrivutveckling och läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Detta behandlas i avsnitt 2.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 3 juni 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som har vidtagits utifrån myndighetens krav och rekommendationer. Om åtgärder har planerats men ännu inte vidtagits anges en tidplan för planerade åtgärder och vem som är ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen
Att: Dnr 40-2010:119
Marie Sjöberg
Box 2320
403 15 Göteborg

eller via e-post: marie.sjoberg@skolinspektionen.se

I ärendets slutliga handläggning har Anna Löfström deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Lena Dahlquist
Enhetschef

Marie Sjöberg
Utredare/Föredragande